

Nr 21

Utlåtande i anledning av väckta motioner om visst stöd åt den estniska folkgruppen i vårt land.

I de till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 536 av herr *Osvald m. fl.* och II: 630 av herr *Björkman m. fl.* föreslås, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer, att Kungl. Maj:t snarast måtte tillsätta en utredning med uppdrag att framlägga förslag på skolans och övriga kulturella områden i syfte att stödja den estniska befolkningsgruppen i vårt land i dess strävan att hålla det egna modersmålet levande och att i övrigt bevara och vidareutveckla det estniska kulturarvet.

I motionerna framhålls bl. a. att den estniska befolkningsgruppen intar en särställning bland folkminoriteterna i vårt land. Den har inte frivilligt emigrerat från sitt hemland utan på grund av politiska skäl tvingats fly därifrån. Antalet ester i Sverige är för närvarande omkring 19 000.

I Stockholm finns ett par estniska skolor som uppbär statligt bidrag, och i Göteborg är en skola under uppförande. Vidare finns estniska kompletteringskolor, bildade av estniska föräldraföreningar på olika håll i landet. Det har emellertid visat sig att elevantalet vid dessa skolor successivt minskat, vilket anses bero på att eleverna inte orkar med den dubbelundervisning som här uppkommer.

Framför allt gäller det för esterna att bevara och odla den estniska kulturen och att slå vakt om sitt hemlands språk. Därför synes det motionärerna viktigt att vårt land erbjuder den estniska kulturen möjlighet till fortsatt existens.

Motionärerna anför såsom ett för vårt land förpliktande exempel att i Estland den statliga folkskolan för den svensktalande befolkningen var svenskspråkig och att ett svenskt gymnasium fanns i Haapsalu.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motion II: 630.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionerna från skolöverstyrelsen, Estniska nationalrådet och Estniska kommittén.

Skolöverstyrelsen anför:

Överstyrelsen har i olika sammanhang behandlat de problemställningar, som berörs i förevarande motioner. Sålunda avgav överstyrelsen den 15 december 1958 underdånigt utlåtande över en av Esternas representation i Sverige hos Kungl. Maj:t gjord framställning angående införande av undervisning i estniska språket i folkskolan för vissa estniska barn samt av Estniska kommittén likaledes hos Kungl. Maj:t gjorda framställningar angående statsbidrag till löner åt lärare vid estniska kompletteringskolor och an-

Bihang till riksdagens protokoll 1961. 11 saml. Nr 21

gående statsbidrag till avlönande av specialutbildad person med uppgift att organisera estnisk skolverksamhet samt estniskt ungdoms- och bildningsarbete. Överstyrelsen ansåg sig därvid endast kunna tillstyrka bidrag till kompletteringskolor under förutsättning, att det i dåvarande statsfinansiella läge kunde anses motiverat med så kostnadskrävande åtgärder, och avstyrkte i övrigt framställningarna. I anslutning härtill uttalade överstyrelsen, att överstyrelsen vid sitt ställningstagande i dessa ärenden icke förbiset esternas gamla politiska och kulturella förbindelser med vårt land och de förpliktelser detta kunde innebära samt att överstyrelsen fullt uppskattade värdet av de landsflyktigas sammanhållning och intresse för sitt språk och sin kultur. I och för sig borde väl detta, framhöll överstyrelsen, medföra en särskilt generös inställning till esterna och deras önskemål, men då i vårt land inrymdes även andra flyktinggrupper med motsvarande förväntningar och önskemål och det syntes angeläget att iakttaga jämnhet och likformighet i behandlingen av skilda grupper av detta slag, vore en ganska hög grad av återhållsamhet nödvändig.

Liknande principiella synpunkter anförde överstyrelsen i ett samma dag avgivet underdånigt utlåtande över en framställning av De fria ungrarnas sammanslutning om beredande av möjlighet till särskild undervisning i ungerska språket och litteraturen samt i Ungerns geografi och historia för de barn i ungerska flyktingfamiljer i Botkyrka, vilka gick i folkskola inom denna kommun.

I underdånigt utlåtande den 15 september 1959 angående inrättande i Göteborg av en särskild estnisk skola framhöll överstyrelsen, i anslutning till vad som anförts i ovannämnda utlåtanden, att överstyrelsen alltjämt ansåg stark återhållsamhet nödvändig i fråga om anordningar av detta slag. Med hänsyn till att tillräckligt underlag syntes föreligga för en estnisk skola i Göteborg ville överstyrelsen dock i viss omfattning tillstyrka ansökningen. Enligt nådigt brev den 3 juni 1960 utgår anslag till en estnisk skola i Göteborg.

Statsbidrag till den estniska skolan i Stockholm utgår från och med budgetåret 1954/55.

Den 10 januari 1961 avgav överstyrelsen underdånigt utlåtande med anledning av en likaledes hos Kungl. Maj:t gjord framställning om statsbidrag till avlönande av lärare vid ett till sistnämnda skola knutet försöksskolans högstadium. Överstyrelsen framhöll därvid, att det anförda syftet att låta estniska ungdomar få del av det nya skolsystemets (enhetsskolans) fördelar även uppnås, om eleverna placeras i kommunens skolor. Därjämte vore, ansåg överstyrelsen, en organisation med ett enparallelligt högstadium, som här skulle ifrågakomma, ur pedagogisk synpunkt synnerligen olämplig.

I sina underdåniga utlåtanden över framställningar om bidrag till det estniska gymnasiet i Stockholm, till vilket statsbidrag utgår från och med budgetåret 1954/55, har överstyrelsen framhållit, att gymnasiet i fråga har en betydelsefull uppgift att fylla.

Som framgår av ovan lämnade redovisning har överstyrelsen i de fall, där förutsättningar för en funktionsduglig skola ansetts föreligga, intagit en positiv hållning till de väckta förslagen, dock med hävdande av angelägenheten av jämnhet och likformighet i behandlingen av skilda flyktinggrupper.

Överstyrelsen finner en sådan utredning, som i motionerna avses, i och för sig motiverad men ifrågasätter, om icke motionernas syfte skulle kunna

bättre tillgodoses genom att exempelvis 1960 års folkbildningsutredning finge i uppdrag att utöver redan givna uppgifter undersöka också föreliggande problem med hänsyn till skilda flyktinggrupper i vårt land.

Estniska nationalrådet anser det ytterst önskvärt att ifrågakvarande utredning kommer till stånd.

För den händelse den begärda utredningen bifalles anser Nationalrådet det angeläget, att äldre estniska centralorganisationer, nämligen Estniska kommittén och rådet självt blir representerade.

Estniska kommittén finner, liksom Nationalrådet, önskvärt att utredningen kommer till stånd. Kommittén påpekar att den utom åt de estniska skolorna ägnat sin uppmärksamhet åt den estniska ungdomsverksamheten och ungdomsorganisationerna, men att dess insats väsentligt hämmats av begränsade ekonomiska resurser.

Utskottet

Människor som icke längre kan vistas fria i sitt eget fädernesland och söker sig till vårt land bör så långt möjligt är tillerkännas samma fri- och rättigheter som tillkommer svenskar. Enligt utskottets uppfattning bör flyktingar i Sverige som vill bevara sitt hemlands språk och kultur ges rimliga möjligheter till detta.

Den estniska folkgruppen i Sverige är den till antalet största av flyktinggrupperna, omkring 19 000 personer. Den inre sammanhållning esterna visat och den förmåga de ådagalagt till insatser i svenskt samhälls- och kulturliv väcker respekt och bör självfallet mötas med positivt intresse.

Att bevara kunskapen om det estniska språket bland den uppväxande, i Sverige födda, ungdomen synes vara huvudmotivet för önskemålet om en utvidgad, egen skolverksamhet. Statsbidrag utgår numera till estniska skolor i Stockholm och Göteborg. Skolöverstyrelsen har, som framgår av dess yttrande över motionerna, ställt sig positiv till framställningar om att inrätta estniska skolor i de fall, där förutsättningar för en funktionsduglig skola ansetts föreligga. Styrelsen har vidare förklarat att den vid sina överväganden icke förbisett att esternas gamla politiska och kulturella förbindelser med vårt land kunde motivera en särskilt generös inställning till esterna och deras önskemål. Samtidigt har emellertid framhållits angelägenheten av att iakttaga jämnhet och likformighet i behandlingen av skilda flyktinggrupper. Härutöver har statsfinansiella synpunkter måst beaktas.

De synpunkter som skolöverstyrelsen sålunda förklarat vara ledande vid dess prövning av framställningar från esterna i skolfrågor finner utskottet riktiga och ändamålsenliga för de avvägningar mellan olika intressen som är ofrånkomliga i dessa frågor. Esternas intressen torde enligt utskottets mening härigenom bli på ett rättvist sätt tillgodosedda, och utskottet finner

icke sannolikt att en utredning i detta hänseende skulle kunna medföra ökade möjligheter att tillmötesgå önskemål från esternas sida.

Vad gäller frivillig bildningsverksamhet utanför skolorna har skolöverstyrelsen framfört tanken att 1960 års folkbildningsutredning skulle få i uppdrag att göra en undersökning. Det bör betonas att styrelsen därvid förutsatt att undersökningen skulle ske med hänsyn till skilda flyktinggrupper i vårt land. Utskottet finner en sådan lösning av frågan beklagligtvis icke möjlig att genomföra, då folkbildningsutredningen nu står i begrepp att avsluta sitt arbete. Esterna äger emellertid samma rättigheter som andra svenska medborgare att komma i åtnjutande av stöd i bildningsarbetet. Utredningens förslag kan komma att innebära ökade möjligheter till sådant stöd för alla grupper och bör enligt utskottets mening avvaktas innan någon ny utredning ifrågasätts.

Det kan enligt utskottets mening förutsättas att statsmakternas behandling av esternas önskemål i skolfrågor sker enligt de riktlinjer som innefattas i skolöverstyrelsens ovan redovisade uppfattning. Det torde icke heller i fråga om bildningsarbetet i övrigt behöva råda någon tvekan om att såväl statsmakterna som myndigheterna är beredda att lämna esterna och övriga grupper av flyktingar välvilligt stöd enligt de grunder som tillämpas eller kan komma att bli gällande för alla medborgare i vårt land. Utskottet finner sig med anledning härav böra hemställa,

att de likalydande motionerna I: 536 och II: 630 må anses besvarade med vad utskottet ovan anfört.

Stockholm den 6 april 1961

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Möller, Nestrup, Sörlin*, Ringaby, Lars Larsson, Hellebladh, Ernst Olsson, Tage Johansson*, fru Hamrin-Thorell*, Anton Larsson* och Eric Peterson;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, herrar Johnsson i Skoglösa, Dickson, fru Thunvall, Carlsson i Huskvarna, Nilsson i Bäste-kille*, Lundmark, Björkänge, fröken Anderson i Lerum, herrar Svanberg, Nyström och Källstad*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Nestrup, Ringaby, Eric Peterson, Dickson, Carlsson* i Huskvarna, *Nilsson* i Bästekille och *Källstad*, vilka ansett att utskottets utlåtande bort ha följande lydelse.

Människor — — — — (=utskottet) — — — — detta.

Den — — — — (=utskottet) — — — — intresse.

Att hos den uppväxande, i Sverige födda estniska ungdomen bevara och fördjupa kunskapen i det estniska språket samt rörande estnisk kultur och estniska förhållanden över huvud taget synes vara motivet för önskemålen om en utvidgad, egen skolverksamhet. Statsbidrag utgår numera till estniska skolor i Stockholm och Göteborg. Skolöverstyrelsen har i sitt yttrande över motionerna uttalat, att styrelsen ställt sig positiv till framställningar om att inrätta estniska skolor i de fall, där förutsättningar för en funktionsduglig skola ansetts föreligga. Styrelsen har vidare förklarat, att den vid sina överväganden icke förbisett att esternas gamla politiska och kulturella förbindelser med vårt land kunde motivera en särskilt generös inställning till esterna och deras önskemål. Samtidigt har emellertid framhållits angelägenheten av att iakttaga jämnhet och likformighet i behandlingen av skilda flyktinggrupper. Härutöver har statsfinansiella synpunkter måst beaktas.

De synpunkter som skolöverstyrelsen sålunda förklarat vara ledande vid dess prövning av framställningar från esterna i skolfrågor finner utskottet i och för sig riktiga och ändamålsenliga för de avvägningar mellan olika intressen som är ofrånkomliga i dessa frågor. Samtidigt finner utskottet skäl att i likhet med motionärerna fästa särskilt avseende vid att den estniska befolkningsgruppen i Sverige intar en särställning bland folkminoriteterna i vårt land. I jämförelse med andra flyktingar som kommit till Sverige är esternas antal mycket stort. De gamla politiska och kulturella förbindelser mellan esterna och vårt land som även skolöverstyrelsen talat om är enligt utskottets mening förpliktigande för vårt land. Härutinnan vill utskottet särskilt åberopa vad i motionerna anförts om att i det självständiga Estland alltsedan dess tillkomst 1920 fanns kulturell autonomi, varigenom den svensktalande befolkningen i landet kunde på svenska språket men i övrigt under samma villkor som gällde för den egna befolkningen komma i åtnjutande av undervisning ej blott på folkskole- utan även på gymnasiestadiet. Mot bakgrunden härav synes det utskottet angeläget att möjligheterna till vidgad skolundervisning på estniska språket och även eljest med speciell inriktning på estniska kulturförhållanden närmare utredes.

I detta sammanhang anmäler sig också behovet av utbildning — bl. a. högskolemässig — av lärare i estniska skolor.

Vad angår den frivilliga bildningsverksamheten vill utskottet framhålla,

att esterna äger samma möjligheter som andra svenska medborgare att komma i åtnjutande av stöd i bildningsarbetet.

Motionärerna går i sin hemställan även in på kulturområdet vid sidan av skolan och hemställer om utredning rörande åtgärder i syfte att bevara och vidareutveckla det estniska kulturarvet. Utan att närmare gå in på detta omfattande spörsmål vill utskottet uttala den uppfattningen att en undersökning rörande de konkreta önskemålen från esternas sida som här må finnas i första hand bör ske. På grundval härav kan sedan förslag till lämpliga åtgärder utarbetas.

Såsom framgår av det anförda delar utskottet motionärernas uppfattning att en utredning bör ske i syfte att stödja den estniska befolkningsgruppen i vårt land i dess strävan att hålla det egna modersmålet levande och att i övrigt bevara sin kulturella särart. Utskottet anser, att detta bör bringas till Kungl. Maj:ts kännedom, och förutsätter, att Kungl. Maj:t under samråd med esternas representanter vidtar lämpliga åtgärder för frågans lösande.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 536 och II: 630 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet ovan anført.